

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 69/2002 vp**

**Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinojen
rahoituslain muuttamisesta**

**Hallituksen esitys laiksi Euroopan yhteisön yh-
teisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta
annetun lain muuttamisesta**

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Maa- ja metsätalousvaliokunta on 19 päivänä marraskuuta 2002 pyytänyt perustuslakivaliokunnalta lausunnon hallituksen esitykseen laiksi maaseutuelinkeinojen rahoituslain muuttamisesta (HE 157/2002 vp) sisältyvän lakiehdotuksen 44 §:n 3 momentista siltä osin kuin siinä säädetään tarkastuksen toimittamisesta asunnossa. Samana päivänä maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt perustuslakivaliokunnalta lausunnon hallituksen esitykseen laiksi Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta (HE 158/2002 vp) sisältyvän lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentista.

Tämäkin pyyntö on rajattu koskemaan asunnossa toimitettavaa tarkastusta.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Timo Tolvi ja lainsäädäntöneuvos Esko Laurila, maa- ja metsätalousministeriö
- professori Mikael Hidén
- professori Tuomas Ojanen
- professori Kaarlo Tuori
- professori Veli-Pekka Viljanen.

HALLITUKSEN ESITYKSET

Hallituksen esityksiin sisältyvien lakiehdotusten maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntopyynnössä mainituissa kohdissa on kysymys tarkastuksen toimittamisesta asunnossa.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Esityksiin sisältyvien säätämisyjärjestysperustelujen mukaan kumpikin lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, koska esityksissä on otettu huomioon perustuslakivaliokunnan kannanotot.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Kotirauhan suoja

Hallituksen esityksessä (HE 157/2002 vp) ehdotetaan maaseutuelinkeinojen rahoituslain 44 §:n 3 momenttia muutettavaksi niin, että momentissa tarkoitettu tarkastus voidaan toimittaa asunnossa vain, jos on perusteltua syytä epäillä Euroopan yhteisön yhteisestä maatalouspolitiikasta annettuja säännöksiä, maaseutuelinkeinojen rahoituslakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä rikotun tai rikottavan. Lisäedellytyksenä on, että tarkastus on välttämätön valvonnan kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Asunnossa tarkastuksen saa toimittaa vain viranomainen. Vastaava sääntely ehdotetaan toisessa hallituksen esityksessä (HE 158/2002 vp) sisällytettäväksi Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin. Nykyisin tarkastuksen toimittaminen asunnossa ei ole mahdollista kyseisten lakien perusteella.

Ehdotuksia on arvioitava perustuslain 10 §:ssä turvatus kotirauhan suojan kannalta. Lailla voidaan perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut kotirauhan piiriin ulottuvan toimen olevan hyväksyttävä "rikosten selvittämiseksi", jos toimi sidotaan säännöksessä siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan (PeVL 20/2001 vp, s. 3/II). Perustuslaissa suojattu kotirauhan piiri kattaa lähikohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat (PeVL 46/2001 vp, s. 3/II).

Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin arvioinut kotirauhan suojan kannalta nyt ehdotetun kaltaista, sittemmin peruutettuihin hallituksen esityksiin sisältynyttä sääntelyä (PeVL 46/2001 vp, s. 3/II ja PeVL 48/2001 vp, s. 2/II). Valiokunta piti tuolloin tavallisen lainsäätämisen järjestyksen edellytyksenä, että lain säännöksis-

tä ilmenee, minkä lainsäädännön rikkomista koskevan epäilyn perusteella tarkastus voidaan tehdä. Lisäksi valiokunta edellytti säännöksiin kirjattavaksi, että tarkastus voidaan toimittaa asunnossa vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Perustuslain 124 §:n takia ehdotuksia oli vielä muutettava niin, että asuntoon kohdistuvan tarkastuksen voi toimittaa vain viranomainen (PeVL 46/2001 vp, s. 4—5 ja PeVL 48/2001 vp, s. 3/II). Nämä vaatimukset on otettu käsiteltävinä olevien esitysten säännösehdoituksissa huomioon.

Perustuslakivaliokunta on edellä mainittujen lausuntojen antamisen jälkeen arvioinut sääntelyä, jonka nojalla tarkastus kotirauhan piirissä oli mahdollista toimittaa enimmillään sakolla rangaistavia rikkomuksia koskevien epäilyjen perusteella, ja katsonut, että kotirauhan suojaan puuttuminen moitittavuudeltaan hyvin vähäisten rikkomusten selvittämiseksi ei täytä vaatimusta perusoikeusrajoituksen oikeasuhtaisuudesta (PeVL 40/2002 vp, s. 2). Mahdollisuus toimittaa tarkastus kotirauhan piirissä ei nimittäin valiokunnan mielestä tällaisissa tapauksissa ole painavan tarpeen vaatima. Vähäisten rikkomusten selvittämisessä tulee käyttää perusoikeuksien suojaan vähemmän puuttuvia muita keinoja. Valiokunta tiukensi tässä uudemmassa lausunnossa kantaansa tarkastuksen sallittavuudesta kotirauhan piirissä. Valiokunta piti tavallisen lainsäätämisen järjestyksen edellytyksenä, että sellaiset säännökset poistetaan lakiehdotuksesta, joiden perusteella tarkastus kotirauhan piirissä olisi voitu toimittaa enimmillään sakolla rangaistavien rikkomusten selvittämiseksi.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntopyyntöissä tarkoitettuihin hallituksen esitysten kohtiin sisältyy kotirauhan suojaamiseksi tärkeä vaatimus asunnossa toimitettavan tarkastuksen välttämättömydestä. Tästä huolimatta ehdotukset ovat ongelmallisia perusoikeusrajoituksen oikeasuhtaisuudesta johtuvan edellä mainitun vaatimuksen kannalta. Tarkastukset koskevat kuitenkin pääasiassa julkisista varoista myön-

nettyjen tukien ja avustusten käytön valvontaa. Kysymys on toiminnasta, jossa osa elinkeinonharjoittajan toimitiloista yleensä sijaitsee hänen asunnossaan. Tällaisissa tilanteissa on tarkastuksen toimittaminen varojen asianmukaisen käytön valvomiseksi pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa valiokunnan mielestä hyväksyttävää sellaisiakin rangaistaviksi säädettyjä rikkomuksia koskevien perusteltujen epäilyjen johdosta, joista voi enimmillään seurata sakkorangaistus.

Lakiehdotusten kohdat ovat kuitenkin sanonnoiltaan väljiä siinä mielessä, että niiden voidaan ymmärtää kattavan epäilyt myös sellaisten säännösten rikkomisesta, joita ei ole laissa säädetty rangaistaviksi. Tämän vuoksi hallituksen esityksissä ehdotettua sääntelyä on näiltä osin täsmennettävä (esim. "...rikotun tai rikottavan laissa rangaistavaksi säädetyllä tavalla..."), jotta lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunto-
pyyntöjen liitteenä olevat maa- ja metsätalous-
ministeriön muistiot sisältävät lainkohtien muo-
toiluja, joiden mukaan tarkastus voidaan kohdis-

taa asuntoon, jos tuen saaja sitä pyytää esittääkseen selvitystä tuen käyttämisestä tai sen saamisoikeuden täyttymisestä. Näin muotoiltu säännös ei ole valtiosääntöoikeuden kannalta merkityksellinen, eikä sellaisen ottaminen lakiin ole perusoikeussyistä tarpeen.

Kotirauhan suojan kannalta myönteisin ratkaisu olisi nykyisen kaltainen sääntely, jossa tarkastustoimivaltuudet eivät ulotu asuntoon. Tämä vastaisi myös valtionavustuslain 17 §:n yleissäännöstä.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta kunnioittavasti esittää,

että hallituksen esitykseen HE 157/2002 vp sisältyvän lakiehdotuksen 44 §:n 3 momentti ja hallituksen esitykseen HE 158/2002 vp sisältyvän lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentti eivät vaikuta lakiehdotusten käsittelyjärjestykseen, jos valiokunnan niistä esittämä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon.

Helsingissä 24 päivänä tammikuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Paula Kokkonen /kok	Johannes Leppänen /kesk
jäs.	Tuija Brax /vihr	Pekka Nousiainen /kesk
	Klaus Hellberg /sd	Heli Paasio /sd
	Esko Helle /vas	Osmo Puhakka /kesk
	Jouko Jääskeläinen /kd	Pekka Ravi /kok
	Saara Karhu /sd	Markku Rossi /kesk
	Jouni Lehtimäki /kok	vjäs. Veijo Puhjo /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sami Manninen.